
KONCEPCE VZDĚLÁVÁNÍ STUDENTŮ OBORU UČITELSTVÍ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ

CONCEPTION OF EDUCATION OF STUDENTS OF MAJOR IN TEACHING VOCATIONAL SUBJECTS

Iva Žlábková

ČR

Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

E-mail: zlabkovai@pf.jcu.cz

1. ÚVOD

Tento příspěvek představuje koncepci vzdělávání studentů oboru *Učitelství odborných předmětů* realizovaného na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a uvádí analýzu vyučovaných předmětů ve vztahu k získávání klíčových kompetencí učitele. Zároveň se zabývá problematikou výuky oborových didaktik.

2. CHARAKTERISTIKA OBORU UČITELSTVÍ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ

Bakalářský studijní obor *Učitelství odborných předmětů* je na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích realizován v rámci studijního programu Specializace v pedagogice v kombinované formě studia. Garanci a organizaci studia zajišťuje katedra pedagogiky a psychologie. Na vzniku a rozvoji oboru se významně podílel doc. RNDr. Vojtěch Stach, CSc., který dlouhodobě působil na katedře fyziky a v současné době je členem katedry pedagogiky a psychologie na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. První studenti oboru začali studovat v akademickém roce 2008/2009, v akademickém roce 2010/2011 ukončili studium a získali titul bakalář první absolventi.

V roce 2011 proběhla reakreditace studijního oboru, při níž bylo vycházeno ze zkušeností získaných v prvních letech realizace tohoto nově vzniklého oboru. V rámci reakreditace byly redefinovány výstupní kompetence absolventů oboru a pozměněna struktura oborových didaktik.

Bakalářský studijní obor *Učitelství odborných předmětů* zajišťuje pedagogicko-psychologickou a speciální didaktickou přípravu učitelů odborných předmětů na středních školách. Obor je určen zejména absolventům „neučitelských“ vysokých škol a dle § 9, odst. (2) a (3) zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících jim zajišťuje kvalifikaci pro výkon profese: učitel odborných předmětů střední školy.

3. VÝSTUPNÍ KOMPETENCE VE VZTAHU K VYUČOVANÝM PŘEDMĚTŮM

V profilu absolventa oboru *Učitelství odborných předmětů* jsou stanoveny následující výstupní kompetence:

- metodicko-předmětová kompetence,
- pedagogická a psychodidaktická kompetence,
- sociální, psychosociální a komunikativní kompetence,
- osobnostně kultivující kompetence,
- manažerská kompetence,
- diagnostická a intervenční kompetence,
- inforatická a informační kompetence,
- metodologická kompetence.

Výstupní kompetence absolventa oboru byly sestaveny v souladu se současnými požadavky (srov. Dyrťová, Krhutová, 2009; Janík, 2005; Korthagen, 2011; Švec, 2005; Vašutová, 2004) kladenými na výstupní kompetence absolventů učitelských studijních oborů. Struktura vyučovacích předmětů ve studijním plánu oboru vychází ze stanovených výstupních kompetencí. V následujícím textu provedeme analýzu předmětů zařazených do jednotlivých kompetenčních oblastí a zhodnotíme jejich přínos pro naplňování výstupních kompetencí.

Kompetence pedagogická a psychodidaktická je rozvíjena v rámci výuky předmětů: Úvod do pedagogiky, Aktuální otázky pedagogiky, Pedagogická a školní psychologie, Obecná didaktika, Didaktická praktika I, II, Pedagogická praxe. Cílem této kompetenční oblasti je, aby student na základě znalostí historického vývoje výchovy a vzdělávání a na základě znalostí vzdělávacích soustav a trendů jejich rozvoje rozuměl procesům výchovy a vzdělávání a uměl je aplikovat do výchovně-vzdělávacích činností při vyučování. Dále studenti na základě získaných znalostí

---

a dovedností ovládají strategie učení a vyučování, dovedou využívat didaktické znalosti a dovednosti při výuce odborných předmětů a dovedou přizpůsobit výuku individuálním potřebám žáků (Švec, 2005, s. 27-28).

Sociální, psychosociální a komunikativní kompetence je získávána především v rámci těchto předmětů: Pedagogická a sociální komunikace, Sociální psychologie, Sociální pedagogika, Sociologie pro učitele, Didaktická praktika I, II, Pedagogická praxe a Cizí jazyk I, II (studenti si mohou zvolit anglický nebo německý jazyk). V těchto předmětech nabývají studenti znalosti a dovednosti potřebné k spoluvytváření pozitivního klimatu školní třídy i školy, k podpoře socializace žáků, k řešení náročných situací ve škole i mimo školu, k efektivní komunikaci se žáky i s kolegy. Zároveň student zná možnosti a meze vlivu mimoškolního prostředí na žáky, dovede analyzovat příčiny negativních postojů a chování žáků a umí podnítit jejich změnu (Švec, 2005, s. 28-29).

Na sociální, psychosociální a komunikativní kompetenci navazuje kompetence osobnostně kultivující, kompetence diagnostická a intervenční a kompetence manažerská. *Osobnostně kultivující kompetence* je rozvíjena zejména v předmětech Psychohygiena a Psychologie osobnosti pro učitele. Studenti se v těchto předmětech učí reflektovat svoji pedagogickou činnost, osvojí si strategie zvládání zátěže a základní možnosti rozvoje a podpory duševního zdraví a prevenci duševních poruch a nemocí.

Kompetence manažerská je získávána v předmětech: Řízení výchovy a vzdělávání – kapitoly ze školského managementu, Kapitoly ze školské legislativy, Psychologie řízení a Pedagogická praxe. Získání této kompetence vede k tomu, že student dovede řídit třídu a organizovat práci skupin žáků i jednotlivých žáků, dovede vytvářet podmínky pro spolupráci žáků, má základní znalosti o zákonech a dalších normách a dokumentech vztahujících se k výkonu učitelské profese, orientuje se ve vzdělávací politice, má znalosti o podmínkách a procesech fungování školy a možnostech její evaluace, ovládá základní administrativní úkoly spojené s evidencí žáků, dovede organizovat i mimovýukové aktivity žáků a je schopen vytvářet projekty na úrovni institucionální spolupráce, včetně spolupráce zahraniční (Švec, 2005, s. 29).

V současné době nabývá na významu *kompetence diagnostická a intervenční*. K získání této kompetence přispívají tyto předměty: Biologie mládeže a zdravotní prevence, Vývojová psychologie, Pedagogická diagnostika, Pedagogická praxe. V rámci reakreditace v roce 2011 byly

---

nově navíc zařazeny předměty Pedagogické poradenství pro učitele a Speciální pedagogika. Ukázalo se, učitelé středních odborných učilišť často pracují se žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a řeší velké množství výchovných problémů. Získání kompetence v této oblasti předpokládá, že student dovede použít metody a techniky pedagogické diagnostiky žáka a školní třídy, je schopen diagnostikovat žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a individuálně s nimi pracovat. Dovede rozpoznat rizikové chování žáků, podílet se na jeho prevenci a nápravě, dovede řešit školní výchovné situace a problémy (Švec, 2005, s. 28).

Pro výuku odborných předmětů je důležitá *informatická a informační kompetence*. Student ji získává v předmětech: Prezentační grafika, Informační technologie, Digitální technologie ve vzdělávání, Tvorba www stránek. Pro učitele odborných předmětů je velmi důležité, aby uměli využívat nové informační technologie zejména při přípravě výukových materiálů, které si často sami vytvářejí v důsledku nedostupnosti aktuálních výukových materiálů pro odborné předměty.

Absolvent studia získává také tzv. *metodologickou kompetenci*, kterou získává absolvováním předmětů: Úvod do studia oboru, Kapitoly z metodologie pedagogického výzkumu a také zpracováním bakalářské práce, která má většinou teoreticko-empirický charakter. Student se během studia naučí pracovat s odbornou literaturou a realizovat výzkumné šetření v oblasti pedagogiky. Pokud studenti v době zpracovávání bakalářské práce pracují jako učitelé, realizují v rámci své bakalářské práce tzv. akční výzkum učitele.

Stěžejní kompetencí je kompetence metodicko-předmětová. K jejímu získání směřuje výuka didaktik jednotlivých oborů. V rámci studia oboru *Učitelství odborných předmětů* na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se studenti mohou specializovat na didaktiku přírodovědných předmětů, didaktiku ekonomických předmětů a didaktiku zdravotně-sociálních předmětů. Tyto specializace umožňují absolventům „neučitelských“ oborů jiných fakult (zejména ekonomické fakulty a zdravotně sociální fakulty) Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích získat kvalifikaci pro profesi učitele odborných předmětů.

Studenti, kteří začali studovat v akademickém roce 2012/2013, mají navíc možnost absolvovat oborovou didaktiku dle svého odborného zaměření. Tato alternativa byla zařazena na základě požadavků studentů specializovat

---

se i na didaktiku jiného oboru dle jejich profesního zaměření. Předpokládá se, že bude zařazena především didaktika humanitních předmětů. Tento požadavek byl akceptován v reakreditačním řízení v roce 2011.

Před zařazením možnosti výběru další oborové didaktiky se studenti setkávali s problémem, že nabízené varianty oborových didaktik neodpovídaly jejich profesnímu zaměření, a museli se v rámci oborových didaktik zaměřit na oblast, která se jejich profesního zaměření týkala pouze okrajově.

I přes možnost výběru další oborové didaktiky zůstává otázkou, jak nejlépe při výuce oborových didaktik přistoupit k velmi různorodému profesnímu zaměření jednotlivých studentů. Profesní různorodost se týká původního odborného vzdělání studentů a také toho, na jaké odborné předměty se chtějí v rámci své učitelské profese zaměřit. Oborové didaktiky jsou v důsledku toho zaměřené hlavně na obecné výukové strategie, konkrétní práce s učivem je pak ponechána na samotném studentovi. Zároveň je však nutné zdůraznit, že studenti získávají velké množství znalostí a dovedností, které jim umožní samostatně transformovat znalosti svého oboru do obsahů vyučovacích předmětů.

Koncepce vzdělávání studentů oboru Učitelství odborných předmětů je zaměřena na rozvoj základních klíčových kompetencí učitele a klade důraz na získávání znalostí a dovedností z pedagogických a psychologických disciplín.

4. ZÁVĚR

Celkově lze říci, že studium oboru *Učitelství odborných předmětů* na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích poskytuje absolventům „neučitelských“ vysokých škol, kteří směřují k profesní dráze učitele, velký prostor pro získání a rozvoj učitelských kompetencí.

Realizace studijního oboru zároveň umožňuje rozvíjet nový pohled na oborové didaktiky, které se budou rozvíjet v závislosti na odborném zaměření studentů, kteří budou tento obor v dalších letech studovat. V současné době je plánováno výzkumné šetření zaměřené na zjištění pozitiv a negativ současného pojetí oborových didaktik.

LITERATURA

Akreditační materiály studijního oboru Učitelství odborných předmětů.
České Budějovice: PF JU, 2011. [nepublikováno]

DYTRTOVÁ, Radmila; KRHUTOVÁ, Marie. Učitel. Příprava na profesi.
Praha: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2963-6.

JANÍK, Tomáš. Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání.
Brno: Paido, 2005. 171 s. ISBN 80-7315-080-8.

KORTHAGEN, Fred et al. Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického
vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2011. 293 s. ISBN 978-80-7315-221-5.

ŠVEC, Vlastimil. Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe. Praha: ASPI,
2005. 136 s. ISBN 80-7357-072-6.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu.
Brno: Paido, 2004. 190 s. ISBN 80-7315-082-4.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících.

KONTAKT

Mgr. Iva Žlábková, Ph.D.

Adresa: Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské
univerzity v Českých Budějovicích, Dukelská 9, 371 15 České Budějovice

Tel.: 387 773 220

e-mail: zlabkovai@pf.jcu.cz